

تاریخ عثمانی انجمنی

۱ جزیران
۱۳۳۲

بدیعی سنہ
نومبر ۳۸

مجموعہ سی

اندرون هایون دوار عالیهندن : عرض اوطهسی

عرض اوطهسی ، اندرونه مدخل اولان باب السعاده - آق آغالر قیوسندن کیریلنجه استقبال اولنان و عثمانلیرک فتحدن صکره ییزانتن دورینک غیری بر اصول اولهرق استانبولده تطبیق ایتمکک باشلادقلری طرز معمارینک بدیع براسلوبنی کویسترر شکلده بیاض مرمر و قرمزلی سماقیدن مصنوع مزین کمرله ، متناسب ابعادده ایشلمش ستونلره استاداً انشا ایدلمش اولان و کنیش سقنی ایله واسع ساچاقلریله زائرله حس حرمت و مهابت القا ایدن قصر شکلنده کی عالی بنادر .

جوانب اربعه سنده ایکیسی مرمر یکریمی سماقی اولق اوزره یکریمی ایکی ستون واردر . ستونلره احاطه ایدلمش اولان ساحه نك وسطه تصادف ایتدیریلهرک انشا ایدیلان بنانک جواریله ستونلر اراسی، رواق حالده آجیق براقلمشدر .

بو کزینتی محلك کینشلیکی آق آغالر قاپوسی جهه نه تصادف ایدن قعمده درت مترو دیگر اوج جهه ده ۳,۷۰ مترودر .

داخل بنا ماحه سطحیسی ۷,۳۰ X ۹,۰۵ مترو حاصل ضرب یکونی اولان ۶۶,۰۶۵ مترودر . جوارلرینه استاد ایتدیریلهرک قسم فوقانیسندن قطع ایدلمش برقه انشا اولمشدر . قبه نك ارتفاعی اون مترودر . دیوارلر ، قبه تام کار کیردر . جسیم اخشاب سقنی قبه نك اوزرینه انشا ایدلمشدر .

اوطه نك باب السعاده جهتی زمین سطحی ایله ماوی ایسه ده بو جهتک مقابلی کتبخانه طرفنک زمینی منحطدر . بورادن اوطه به برطرفی

اون ایکی ، دیگر طرفی اون درت باصاماقلی چفت مرمر نردبان ایله
چقیلور .

کتبخانه یه ناظر جهده بر ، آق اغالر قاپوسه مقابل جهده ایکی
قابو و اطراف اربعه سنده آلتلی اوستلی بری اسلوب قدیمه کنیش اولق
اوزره اون درت پنجره واردر . آق آغالرہ مقابل جهده کی و صاغ
طرفه کی قاپونک بالاسنده ۱۱۳۶ تاریخی سلطان احمد خان ثالث
حضرتلری خطیله بر بسمله شریفه و صول طرفه کی قاپونک اوزرنده
۱۲۲۵ تاریخی سلطان محمود خان عدلی حضرتلری خطیله حسینا الله
و نعم الوکیل یازیلی کتابه لر موجوددر . کتبخانه یه مقابل قپونک اوزرنده
سلطان مصطفای رابع طفراسی و :

حشره دک معور اولوب بودرکه شوکتنا

قباه حاجات اوله شاهان دهره دائمًا

طاقنه جوهرله تاریخن یازر سر کاتبی

عرض اوطلہ سی اولدی نوین یاد سلطان مصطفی

۱۲۲۲ قطعه تاریخی سی محکوکدر .

اوطه داخلنک اوجاق جهنده درت ظریف اخشاب ستونه استاد
ایتدیریلرک وجوده کتورلش نصف قبه لی و دلنشین بر سلطنت سریری
موجوددر .

قبه نك داخلی نقش و یالیزیلدر و ایچ کنارلرنده تخنک تاریخ
انشاسنی حاوی شو ایکی قصیده یازیلیدر :

چون امر ایتدی سلطان مجدد عادل

بنا اوله بر تخت زیبا بغایت

مجموع مرصع مصنع لطیف

زر و زیوره انده یوقدر نهایت

بوتخت مبارکده سلطان عادل

اولوب کامران آنده دائم عدالت

اوسلطان محمد شه مجرو برکیم
 ملمدراکه سخا وشجاعت
 کورب رسک استادینه دیدی هاتف
 دی تاریخن انوک سریر سعادت

۱۰۰۵

یابلدی امر شهنشاهله بوتخت شریف
 جواهر وزرایله اولدی سریر معنود
 عجب زیبا مصنع ویرن لطیف نور
 نقوش وخطله مزین قیابی زر اندود
 جلوس ایلیه سلطان محمد بن مراد
 نناکه طاق چهارمده شمس اوله موجود
 هیبه عزت ورفعتله کاسران اوله لر
 صفای خاطر ایله اوله عاقبت محمود
 میسر ایلیه دائم مرادینی مولی
 عدوی دولت و دین اوله دائماً مقنود
 یوزن سوره کلوب ایاغنه بوتختک هپ
 ملوک هفت اقالیم و سرکشان عنود
 حکومت ایلیه دائم بوتخت عالیده
 نناکه ایلیه قائم زمینی اول معبود
 دیدی فلکده ملکر دعا ایدوب تاریخ
 مبارک ایله سریر جدیدی رب ودود

۱۰۰۶

ینه اوطه داخلنک غرب جهته صنعتکارانه یابلسن براوجاق اولوب
 بونک یاشماقارینک و وصفی کچن سریر ستونلرینک وقتیه بعض احجار
 قیمتدار ایله ترصیع ایدلسن اولدینغی آثار باقیه اراؤه ایتمکده در .

اوطه داخلنده تدقیقانه دوام ایدلکده کتابخانه جهته آچیلور
 قاپوسنک اتصالنده هنرورانه انشا ایدلسن برده چشمه کوریلور؛ چشمه نک
 موصلنی آچیلدینغی زمان خوش زمزمه حاصل ایتمک اوزره موصلنک
 آلتنه قات قات ظریف و مرمردن مصنوع وبری برندن فرقلی کنارلری

فقیہ لی کوچوک حوض لر قونیلہ رق سلیل تشکیل اولنش و بولنرک ترتیب و اعمالندہ صنعت نختک ایچہ لکری تمامیلہ کوسترلشدر .
آق آغالر قابوسنہ مقابل جہدہ بولنان دیکر چشمہ دہ غایت نفیس و تماشایہ شایاندر . چشمہ نک اوزرنده تعلیق خطی ایله :

سلطان جهانیان سلیمان زمان سر چشمہ جود وعدل و بحر احسان
این چشمہ بناغیر احیا فرمود چون اب حیات از پی اهل دیوان
قطمہ سی منحوتدر .

اوطہ دیوارلرینک داخل و خارجی وقتیلہ چینیلرله قابلانوب ترین ایدلمش اولدینی بعض یرلردہ قلان آتاردن واسکی رسملرک تدقیقندن آکلاشلقمقدہ در .

بو کون دیوارلردہ چینی برینہ بویا و بادانہ موجوددر . قبہ داخلی ایله دیکر یرلرنده کوریلان قلمکار ایشلری یقین زمانلرک آتاریدر ، بنانک قیمت معماریه و اهمیت تاریخیسیلہ غیرمتناہدر . تحقیق اولدنیغنه کورہ بیک ایکی یوز ایش اوچ سنہ سی شوالی ظرفندہ اندرون مکتبنک آلت قات اوطہ سندن قضاء ظہور ایدوب جوار اولتی حسیلہ آق آغالر قفوشنہ واشبو عرض اوطہ سنہ سرایت ایش اولان حریق اوطہ نک اخشاب قسمی احیا ایشدر . یانان یرلرک حین تمیرندہ شکل سابق نظر اعتایہ النمیہ رق آمیر دنیلان اسلوبدہ انشا ایدلمشدر (۱) .

اوائلدہ پادشاہلر حضراتی عرفہ کونلری صلاۃ عصری بعدالادالابس لباس سلطنت اولدقلری حالہ اشبو عرض اوطہ سنک پیشکاهنہ وضع اولنان صدفکاری عرفہ تختنہ شرف نشین اولورلر مش . بو صرہ دہ

(۱) شو براق سنہ دبرو اندرون هایون دوائر عالیہ سندن کمال اعتنا و اہتمام ایله اجرا ایدلمسندن طولایی اربابی طرفندن تخمینہ مظهر اولقدہ بولنان تعمیرات انقطاعہ اوغرادلیوب دوام ایتدی بلدیکی حالہ بوتاریخی بنانک دخی اثنای تعمیراتدہ تعمیر ایدیلان اقسامنک شکل قدیمہ افراغ ایدلک صورتیلہ ترمیم و احیا اولنہ جنفی مقام عاڈی تأمین ایلکدہ اولدینی مع الشکران بورایہ قیدایمکی وجیہ دن عدا ایتدم .

عید سعیدی اعلان ایچون طشرده بش اون دقیقه قدر مہترخانہ چالنور ایدی، معاہدہ رسم عالیہنک طوقپوسرای ہایونندہ باب السعاده پیشکاہندہ اجرا قلندینی ایامدہ پادشاہلر حضراتی شہزادکان حضراتنک تبریکاتی بو اوطہدہ قبول ایدرلر ایدی .

موجب اخراج اولندینی کونلرودہ و وسائل رسمیه سائرہدہ صدر اعظملر ایلہ شیخ الاسلاملرک و وزرا ایلہ قاضیمکرلرک و یکچیری آغاسی ایلہ دیوان ہایون رجانلک و سفارتلہ کلان اجبی دولتی ایلچیلرینک بورادہ مراسم مخصوصہ ایلہ داخل حضور ہایون اوللری قانون ایدی . پادشاہلر حضراتی بو اوطہ بی کوکسی الماس ایلہ مزین پانجہ تعمیر اولنان فروہ مرہبی لابس اولدقلری و باشلرندہ ہاتویلی مرصع سرغوج بولندینی خالدہ تشریف بیوررلر ایدی . قومود ہایونہ مخصوص اولدینی یوقاریدہ بیان اولنان سریرہ بو صرودہ ایجو و احجار شمینہ ایلہ مزین و مرصع پوشیدہ لر وضع اولنور ایدی .

صدراعظم و شیخ الاسلام و کلا و سائر رجال دولتدہ البئہ دیوانیہ لری ایلہ یعنی بیوک اونیقورمہ لریلہ داخل حضور ہایون اولورلر و مراسم زمین بوسی بی ایفا ایدرلر ایدی . ایلچیلرک حضور ہایونہ داخل اولدقلری ائنادہ رکاب ہایون آغالری ایلچیلرک بازولرندن طوتارلر و بو خالدہ حضور ہایونہ چیقاروب بر اویدرلر ایدی .

فرانسزجہ ہامہرک اونبرنجی جلدینک یکریمی آلتنجی صحیفہ سندہ حکایہ اولندیغہ کورہ روسیہ چاری علیکسی میخائیلویچ طرفندن درسداتہ کلان و ۱۰ شعبان ۱۰۷۸ء حضورہ قبول اولنان سفیر اثنای دخولہدہ بو تشریفانہ رعایت ایتیمہرک مغایر اصول وضعدہ بولندیغندن سلحدار حضرت شہریاری اکہ سندن طوتوب باشنی زمینہ قدر ایندیرہرک تشریفات مقررہ بی اکیال ایتدیرمشدر .

ایلچیلرک خاک پای هاپونه تقدیم ایلدکری هدایا منظور پادشاهی اولق اوزره سرای خدمه سی واسطه سیله ایکیشر ایکیشر او طه داخلنده ذات شاهانه نك بولندینی نچیره بیشکاهندن امرار اولنقده عادت ایدی . مرحوم عطا بک اندرون تاریخنده (۱) او طه نك سلطان احمد خان اول حضرتلری عصر هاپونلرنده تأسیس اولندینی بیان ایدبورسده بو افاده تاریخنلرک بیاناتیله تألیف اولنه مدی . زبرا سلطان مشارالیه حضرتلری جلوسلری کوتی صدارت عظمی قائممقامی وزیر قاسم پاشانی ایلک دفعه اوله رق یالکیزجه بو او طه ده شرف مثوله نائل بیورمشلردر . او طه ده موجود سریر سلطنت قبه نك کنارنده محرر ۱۰۰۵ و ۱۰۰۶ سنه لری سلطان مشارالیه حضرتلرینک پدرلری سلطان محمد خان نالک حضرتلری زمان سلطنتینه مصادقدر . جد امجدلری سلطان مراد خان نالک حضرتلری ده ۱۰۰۴ سنه نده انکلتزه قرالیجه سی الیزابتک بر طاقم هدایا ایله (۲) برنجی دفعه اوله رق معاهدۀ تجاریه عقد ایتمک اوزره استانبوله ارسال ایلدکری سیر ادوارد بارتون نامنده کی سفیری بوراده حضورلرینه قبول ایتمشلردر .

سلطان سلیم خان اول حضرتلری ۹۲۱ سنه سی رجینده ، تاریخنلرده حکایه اولندینی اوزره ، اسکندر پاشا و رفقاسی حقنده تطبیق اولنان سیاستی بو او طه نك نچیره سندن سیر ایلشدر .

شوحالده او طه نك ۱۰۱۲ سنه سی رجینده جالس تحت عثمانی اولان سلطان احمدخان اول حضرتلری عصرندن پک چوق زمان اول مؤسس اولسی لازم کلیور .

(۱) جلد ۱، صحیفه ۳۱۲ .

(۲) خیره افندی تاریخی جلد ۱۳ ، صحیفه ۱۹ « دولت علیه تقدیم اولنان هدایانک نوی بش بیک آلتون قیمتده بر ساعت التونلی وکوشدن اوج قندیل ایکی کوش وازو وامتعۀ زردوز ایله جوقه و بالجله وکلابه جوقه لر » .

اندرونلی اولیا چلی سیاحتنامہ سندیہ (۲) بو عرض اوطہ سنک فاتح
 حضرتلری ارادہ ہایونلویلیہ انشا اولندیغنی اندرونک مبانی سائرہ سی
 حقندہ معلومات ویردیکی صرہدہ ذکر ایدیورکہ، بو افادہ فاتح حضرتلرینک
 قانوننامہ آل عثمانیلرنده « اولا بر عرض اوطہ سی یابلسون » صورتندہ
 محرر بولنان ارادہ شاہانہ لرینہ تطابق ایدر . بناءً علیہ اوطہ نک فاتح
 مشارالیہ حضرتلری مؤساتندن اولق اوزرہ قبولی اقتضا ایلر .

محمد رفیق

